

СПИСЪК НА СЪОРЪЖЕНИЯТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РАО, ТАХНОТО МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ, ОСНОВНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И СЪЩЕСТВЕНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

1. СЪОРЪЖЕНИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РАО НА “АЕЦ КОЗЛОДУЙ” ЕАД

Спецкорпус-1

Предназначен е и за временно съхраняване на твърди РАО 2- категория, ниско-и средноактивни течни радиоактивни концентрати, отработилите сорбенти от експлоатацията на ядрените реактори.

Отпадъците се съхраняват в сграда със стоманобетонна конструкция, обособена част от спецкорпус-1 (СК-1), обслужващ блокове 1 и 2.

Твърдите РАО се съхраняват в помещения бункерен тип с горен люк, седем на брой, с различен обем (от 80 m³ до 230 m³) и общ полезен обем 1010 m³. Работни условия – стайна температура, атмосферно налягане.

Течните радиоактивни концентрати се съхраняват в резервоари от неръждаема стомана, всеки от които е разположен в отделно помещение, облицовано с метална обшивка. Резервоарите са пет на брой, всеки с диаметър 10 m, височина 7 m и полезен обем 470 m³. Снабдени са със система за контрол на нивото. Работни условия – температура до 100 °С, атмосферно налягане. Транспортирането на радиоактивната среда се осъществява с монжус. Срукателната вентилационна система от помещенията на резервоарите осигурява и газоочистване.

Отработилите сорбенти – категория 2б се съхраняват в резервоари от неръждаема стомана, всеки от които е разположен в отделно помещение, облицовано с метална обшивка. Резервоарите са два на брой, с диаметър 9,0 m и височина 6,5 m и полезен обем по 350 m³. Снабдени са със система за контрол на нивото. Работни условия – температура до 100°С, атмосферно налягане. Транспортирането на радиоактивните сорбенти се осъществява чрез хидроразтоварване. Срукателната вентилационна система от помещенията на резервоарите осигурява и газоочистване.

Отработилите сорбенти категория 2а се съхраняват в два на брой резервоара, облицовани с метална обшивка, с размери 5,0x4,6x8,2 m и полезен обем по 188 m³. Работни условия – стайна температура, атмосферно налягане. Снабдени са със система за контрол на протечките. Смукателната вентилационна система от помещенията на резервоарите осигурява и газоочистване.

Спецкорпус-2

Предназначен е и за временно съхраняване на твърди РАО 2 категория, ниско-и средноактивни течни радиоактивни концентрати, отработилите сорбенти от експлоатацията на ядрените реактори.

Те се съхраняват в сграда със стоманобетонна конструкция, обособена част от спецкорпус-2 (СК-2), обслужващ блокове 3 и 4.

Характеристиките на помещенията са същите както на СК-1.

Спецкорпус-3

Предназначен е и за временно съхраняване на твърди РАО 2а категория, твърди РАО 2б категория, ниско-и средноактивни течни радиоактивни концентрати, отработилите сорбенти от експлоатацията на ядрените реактори.

Всички помещения за съхраняване на РАО са разположени в сграда със стоманобетонна конструкция, обособена част от спецкорпус-3 (СК-3), обслужващ блокове 5 и 6.

Твърдите РАО 2а категория се съхраняват в помещения бункерен тип с горен люк. В експлоатация са осемнадесет броя, с различен обем (от 78 m³ до 189 m³) и общ полезен обем 2486 m³. Работни условия – стайна температура, атмосферно налягане. Снабдени са със системи за автоматично пожароизвестяване и пожарогасене.

Твърдите РАО 2б категория се съхраняват в помещения бункерен тип с горен цилиндричен люк, монолитна стоманобетонна конструкция, осигуряваща и необходимата биологична защита. Общ полезен обем 213 m³. Работни условия – стайна температура, атмосферно налягане.

Течните радиоактивни концентрати се съхраняват в резервоари от неръждаема стомана, всеки от които е разположен в отделно помещение, облицовано с метална обшивка. Резервоарите са седем на брой, с общ полезен обем 3600 m³. Три от тях са с диаметър 6,4 m, височина 6,4 m и полезен обем по 200 m³, останалите четири – с диаметър 10 m, височина 10 m и полезен обем по 750 m³. Снабдени са със система за контрол на нивото. Работни условия – температура до

100°C, атмосферно налягане. Транспортирането на радиоактивната среда се осъществява с монжус. Смукателната вентилационна система от помещенията на резервоарите осигурява и газоочистване.

Отработилите сорбенти се съхраняват в резервоари от неръждаема стомана, всеки от които е разположен в отделно помещение, облицовано с метална обшивка. Резервоарите са два на брой, с диаметър 4,5 m, височина 6,3 m и полезен обем по 100 m³. Снабдени са със системи за контрол на нивото и температурата, за хидротранспортиране на радиоактивната среда и за пожарогасене. Работни условия – температура до 40°C, атмосферно налягане. Смукателната вентилационна система от помещенията на резервоарите осигурява и газоочистване.

“Могилник” в централна зала-1

Предназначен е за временно съхраняване на твърди РАО 2б категория от експлоатацията на ядрените реактори.

Разположен е в централната (реакторна) зала (ЦЗ-1) на блокове 1 и 2.

Съоръжението е тръбен тип. Представлява монолитна стоманобетонна конструкция, осигуряваща и необходимата биологична защита. Бетонираните стоманени тръби с горен люк са четиристотин на брой, с диаметър 0,18 m и височина 8 m всяка и общ полезен обем 81,6 m³. Работни условия – стайна температура, атмосферно налягане.

“Могилник” в централна зала-2

Предназначен е за временно съхраняване на твърди РАО 2б категория от експлоатацията на ядрените реактори.

Разположен е в централната (реакторна) зала (ЦЗ-2) на блокове 3 и 4.

Характеристиките му са същите както за ЦЗ-1.

Помещение за съхраняване на източници на йонизиращи лъчения към отдел “Метрологично осигуряване”

Съхраняването на закрити източници на йонизиращи лъчения се извършва в обособено за целта помещение, намиращо се на територията на лаборатория “Измерване на йонизиращи лъчения”, СБК-1, ЕП-1.

Източниците се съхраняват в съответствие с изискванията за радиационна и физическа защита.

Съхраняването се извършва на основание разрешение от АЯР, което ежегодно се подновява и е свързано с лицензия от АЯР за използване на източници на йонизиращи лъчения за стопански цели.

Обекти за временно съхраняване на източници на йонизиращи лъчения в пожароизвестителни детектори

Временно съхраняване на източници на йонизиращи лъчения, използвани в пожароизвестителни детектори се извършва в следните обекти: Лаборатория “Радиометрия”, ОППС V енергоблок, Помещение 6 ДЕ, помещение 3005 на кота 30,00 – МЗ – източна стълбищна клетка VI енергоблок и склад “Кулата”.

Източниците се съхраняват в съответствие с изискванията за радиационна и физическа защита.

Съхраняването се извършва на основание разрешение от АЯР, което ежегодно се подновява и е свързано с лицензия от АЯР за използване на източници на йонизиращи лъчения за стопански цели.

2. СЪРЪЖЕНИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РАО НА ДП “РАО”, РАЗПОЛОЖЕНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ПЛОЩАДКАТА НА АЕЦ ”КОЗЛОДУЙ”

2.1 СП “РАО – КОЗЛОДУЙ”

Цех за преработване на РАО

Обособен обект, предназначен за извършване на дейностите по предварително преработване, преработване и кондициониране на РАО от АЕЦ ”Козлодуй”.

Технологията за кондициониране на РАО по метода на циментирането включва:

- извличане на течните РАО от резервоарите за течен радиоактивен концентрат;
- транспортиране до цеха за преработване на РАО (ЦПРАО),
- концентриране на течния радиоактивен концентрат (при необходимост) чрез изпаряване;
- коригиране на рН;
- дозиране на течния радиоактивен концентрат, цимента и добавките;
- смесване, хомогенизиране и запълване на получената циментно-радиоактивна смес в стоманобетонов контейнер;
- уплътняване на опаковката (поставяне и заваряване на капака, запечатване на отвора на капака).

Стоманобетоновият контейнер е лицензиран от регулиращия орган за транспортиране и съхранение на кондиционираните РАО.

Така кондиционираните РАО се съхраняват временно на площадката на АЕЦ "Козлодуй" и подлежат на погребване без допълнително обработване.

В ЦПРАО са обособени две технологични линии:

Линия "Твърди РАО"

Предназначена е за сортиране и преработване чрез пресоване на твърдите РАО с цел намаляване обема им и подготовка за последващо кондициониране и включва:

- Възел за приемане и разтоварване на Твърди РАО;
- Сортировъчна маса;
- Две преси с усилие 50 t;
- Машина за затваряне на 210-l варели;
- Система за измерване активността на отпадъците;
- Суперпреса с усилие 910 t;
- Две депа за варели;
- Ролганги;
- Кран-манипулатор;
- 20-тонна транспортна количка;
- Два крана с товароподемност 40 t.

Линия "Течни РАО"

Предназначена е за преработване и кондициониране на течните РАО и опаковане на РАО и включва:

- Специализираната автоцистерна с вместимост 12 m^3 за транспортиране на течните РАО спец корпусите;
- Възел за разтоварване на течните РАО;
- Два 40 m^3 приемни резервоара за течни РАО;
- Двустепенен изпарителен апарат с приемни резервоари за дестилат и кондензат;
- Два 12 m^3 резервоара за концентрирани течни РАО;
- Приемни силози за цимент и химически добавки;
- Дозатори за цимент и добавки;
- Смесител;

- Помпи, резервоари и др.

ЦПРАО е снабден с всички необходими осигуряващи системи и външни връзки.

Монтирана е и внедрена в експлоатация е инсталация за дезактивация на метални РАО.

Склад за съхраняване на кондиционирани РАО

Предназначен е за временно съхраняване (до погребването им) на кондиционирани РАО от АЕЦ "Козлодуй".

Надземно стоманобетонно съоръжение, осигуряващо необходимите инженерни бариери между съхраняваните РАО и околната среда и персонала. Изградено е в близост до ЦПРАО. Капацитетът му е 1920 броя стоманобетонни контейнери с кондиционирани РАО (по 960 броя в две полета "А" и "Б", на 4 реда един върху друг). Транспортните операции в склада се извършват с два мостови крана с товароподемност 25 t всеки (по един за всяко поле), снабдени със захватни устройства за поддръждане и позициониране на контейнерите с РАО.

Площадка "Варово стопанство"

Територия, на която са обособени следните подобекти за управление на РАО:

Траншейно хранилище за временно съхраняване на твърди РАО

Предназначено е за временно съхраняване на твърди РАО 2-I и 2-II категория и обслужва всички ядрени съоръжения на площадката на АЕЦ "Козлодуй".

Хранилището е приповърхностно, стоманобетонна конструкция, бункерен тип. Разделено е на четиридесет клетки с горен люк, всяка с размери 2,7x5,9x6,0 m и обем 96,5 m³. Работни условия – температура на външната среда, атмосферно налягане.

Склад за временно съхраняване на преработени твърди РАО

Предназначен е за временно съхраняване на преработени твърди РАО 2а категория от всички ядрени съоръжения на площадката на АЕЦ "Козлодуй".

Складът е сграден тип, стоманобетонна панелна конструкция с приемен транспортен коридор. Преработените твърди РАО се съхраняват в метални палети, подредени на три реда във височина. Полезният обем на хранилището е 1130 m³. Работни условия – температура на външната среда, атмосферно налягане.

В сградата, в отделно обособени помещения, е монтирана инсталация за изгаряне на твърди РАО 2а категория.

Площадки (№1 и №2) за временно съхраняване на твърди РАО в стоманобетонни контейнери

Предназначени са за временно съхраняване на преработени твърди РАО 2а категория, опаковани в стоманобетонни контейнера. Обслужва всички ядрени съоръжения на АЕЦ "Козлодуй". Площадката е с капацитет за разполагане на около 2000 броя стоманобетонни контейнера.

Стоманобетонният контейнер, лицензиран за транспортиране и съхраняване на твърди РАО 2а категория, е с външни размери 1,95x1,95x1,95 m и полезен обем 5 m³. Стените му осигуряват биологична защита така, че мощността на еквивалентната доза на гама-лъчението от РАО не превишава 2 mSv/h във всяка точка на външната му повърхност и 0,1 mSv/h на 1 m разстояние от повърхността. Работни условия – температура на външната среда, атмосферно налягане.

Опаковъчната форма е в съответствие с Техническо решение РАО.ТР.-02/11.07.01.

Площадка за временно съхраняване на твърди РАО в голямотонажни контейнери

Предназначена е за временно съхраняване на нискоактивни твърди РАО 2а категория. Обслужва всички ядрени съоръжения на АЕЦ "Козлодуй". Площадката е с капацитет за разполагане на 14 броя голямотонажни контейнера.

Голямотонажният контейнер е със странична врата и с външни размери 5,8x2,2x2,4 m, и полезен обем 30 m³. Работни условия – температура на външната среда, атмосферно налягане.

Хранилище за замърсени земни маси

Съоръжението е разположено на площадка "Варово стопанство". Предназначено е за съхраняване на ниско активни замърсени земни маси. Капацитетът на хранилището е около 8000 m³. Това съоръжение е включено в подновената лицензия за експлоатация на СП "РАО Козлодуй". Още не е влязло в експлоатация, поради провеждане на реконструкцията му.

2.2. СП "ПХРАО - НОВИ ХАН"

*Хранилище за некондиционирани твърди ниско- и средноактивни
краткоживеещи отпадъци (категория 2а)*

Хранилището е с капацитет 237 m^3 . Състои се от три еднакви клетки с размери $5 \times 4,5 \times 3,5 \text{ m}$. Хранилището представлява вкопано в земята железобетонно многобариерно съоръжение с дължина $15,7 \text{ m}$, широчина $5,83 \text{ m}$, височина на надземната част $1,2/1,6 \text{ m}$. Изградено е от железобетон с дебелина 300 mm , двустранно хидроизолиран с 20 mm битумна изолация, облицован от вътрешната страна с 4 mm листов неръждаема стомана. Външните стени са допълнително укрепени с поддържащи тухлени стени с дебелина 120 mm . Запълването на хранилището се извършва от повърхността през 7 броя люкове с външен диаметър 100 cm и 120 cm . По проект след запълване на клетките те се заливат с бетон.

От 1993 г. в хранилището не са погребвани отпадъци.

Хранилище за кондиционирани в гипсова матрица биологични РАО, ниско- и средноактивни краткоживеещи отпадъци (категория 2а)

Капацитетът на хранилището е 80 m^3 . Конструкция, аналогична на описаната по-горе, с по-малки геометрични размери - дължина $8,35 \text{ m}$, ширина $4,00 \text{ m}$, дълбочина $2,5 \text{ m}$ и височина на надземната част (покривна конструкция) $0,5 \text{ m}$. Запълването на хранилището се извършва от повърхността през 8 броя люкове с размери $80 \times 80 \text{ cm}$.

От 1993 г. в хранилището не са погребвани отпадъци.

*Хранилище за некондиционирани ниско- и средноактивни закрити източници
(категория 2а)*

Капацитет 1 m^3 . Железобетонното съоръжение, облицовано с неръждаема стомана, е разположено на дълбочина $5,5 \text{ m}$ под повърхността. Източниците постъпват през серпентина от неръждаема стомана $\phi 5 \text{ mm}$. Защитата от йонизиращите лъчения се осъществява от тежкия бетон и 5 оловни плочи, всяка с дебелина 10 mm , разположени между хранилището и повърхността. Съоръжението е защитено допълнително с тежка подвижна покривна конструкция.

От 1993 г. в хранилището не са погребвани отпадъци и в момента е в консервиран вид.

Инженерна траншея за твърди РАО за некондиционирани ниско- и средноактивни краткоживеещи твърди отпадъци (категория 2а)

Капацитет 200 m³ и размери: дължина 29 m и ширина 4,1 m. Състои се от 8 клетки, изградени с готови железобетонни елементи с дебелина 300 mm, битумна хидроизолация и поддържаща тухлена стена. Снабдена с дренажна система. Запълването се извършва от повърхността през люкове с външен диаметър 130 cm. Три от клетките са изцяло запълнени, стабилизирани с циментов запълващ материал и покрити с временно защитно покритие.

Резервоари за временно съхраняване на нискоактивни краткоживеещи течни радиоактивни отпадъци

4 броя цистерни от неръждаема стомана тип 1X18H9T с дебелина 4 mm, монтирани в железобетонна клетка с размери 5.7 x 7.4 x 4.3 m върху бетонни подпори на 0.5 m над пода на клетката; клетката е изцяло вкопана в земята. Капацитет 48 m³.

Площадка за временно съхраняване на нискоактивни кратко- и дългоживеещи отпадъци (категория 2а и 2б) в железопътни контейнери

На площадката се съхраняват пожароизвестителни датчици в транспортни опаковки, твърди РАО и β, γ -отработени източници с ниска специфична активност, които не изискват изграждане на допълнителна защита, неутронни източници и α -източници в транспортни опаковки.

Железопътните контейнери са с размери 6,00 x 2,35 x 2.4 m. Капацитет на площадката 14 броя ЖПК с общ обем 462 m³.

Площадка за временно съхраняване на средноактивни кратко- и дългоживеещи отпадъци (категория 2а и 2б) в бетонни приемници тип "ПЕК", стоманобетонни контейнери "СтБККУБ", стоманобетонни контейнери "СтБКГОУ"

На площадката се съхраняват отработени източници в транспортни опаковки в бетонни приемници тип "ПЕК", закрити източници в стоманобетонни контейнери СтБККУБ и неразредени гама-облъчвателни установки в стоманобетонни контейнери СтБКГОУ. Капацитет на площадката 171 бр. СтБККУБ с общ обем 248 m³, 6 броя ПЕК с общ обем 74 m³ и 18 бр. СтБКГОУ.

Площадка за съхраняване на нискоактивни РАО

РАО се съхраняват в 200 l варели и в европалети. Капацитетът на площадката е 400 бр. варели и 100 европалети, зает обем 331,1 m³.

Съоръжение за обработване на РАО

Предназначено е за входящ контрол и идентификация на РАО, сортиране, частично преупаковане, подготовка на РАО за съхраняване, дезактивация на оборудване и транспортни средства, преработване на нискоактивни води от спецканализацията на обекта. През 2007 г. в работните помещения на съоръжението са оборудвани 4 бр. работни места за разреждане на ИЙЛ от пожароизвестителни датчици /ПИЙД/. Оборудван е и пункт за дезактивация на корпусни елементи от ПИЙД. По проект на PHARE са доставени за нуждите на входящия контрол:

- Гамасканираща система за проверка на 200 l метални варели
- 2 бр. гамаанализатори с германиеви детектори ISOCS
- Портативна система за експресно измерване на намазки и малки проби iSOLO
- Бета и алфа спектрометри

В изпълнение на т. 4.3 от *Стратегията за управление на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци* на площадката на СП “ПХРАО – Нови хан” от 2006 г. се изгражда Горещата камера за контрол и охарактеризиране на закрити радиоактивни източници със следните характеристики:

- максимална активност на закритите радиоактивни източници, които могат да се обработят в Горещата камера в даден момент - 500 TBq по ⁶⁰Co;
- максимална активност на закритите радиоактивни източници, които могат да се съхраняват в един оперативен контейнер в Горещата камера - 1000 TBq по ⁶⁰Co;
- максимална активност на закритите радиоактивни източници, която може да се съхранява в оперативни контейнери в Горещата камера - 4000 TBq по ⁶⁰Co.

Горещата камера представлява едноетажно монолитно здание с размери 18 m x 10.5 m и височина 5 m, включваща помещение, в което е разположена самата „гореща камера”, приемно помещение, отделно операторно помещение, помещения

за спомагателни системи и дейности (приточна вентилация, смукателна вентилация, електрически инсталации и баня). Предстои да влезе в експлоатация до края на 2008 г.

3. СЪОРЪЖЕНИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РАО НА ИЯИЯЕ – ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ РЕАКТОР ИРТ-2000

Резервоари за съхраняване на нискоактивни течни РАО

Два броя резервоари (отстойници) с обем 150 m^3 всеки, разположени на 6 m дълбочина, изградени от железобетон, с облицовка от неръждаема стомана от външната страна. Предназначени са за съхранение на води от басейна за отлежаване на горивото и разтвори от радиохимичните лаборатории.

4. СЪОРЪЖЕНИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РАО ОТ ЗАКРИТИЯ УРАНОДОБИВ

Хвостохранилище Бухово-1

Разположено е на 1 km източно от град Бухово. От 1956 г. до 1960 г. е обслужвало дейността на хидрометалургичния завод “Металург” – Бухово. Хвостохранилището заема площ 24 хектара, има обем 1.3 млн. m^3 и е запълнено, сравнително добре уплътнено и частично рекултивирано.

Хвостохранилище Бухово-2

Разположено е на 1 km източно от град Бухово. До 1992 г. е обслужвало дейността на хидрометалургичния завод “Металург” – Бухово. Хвостохранилището заема площ 14, 5 хектара и е с обем 10 млн. m^3 . Депонираният в него хвост възлиза на около 4,5 млн. тона.

Съоръженията обслужвали дейността на хвостохранилището не работят.

При изпълнение на дейностите по затежаване стената на хвостохранилището е изградена автоматизирана помпена станция за инфилтрирали води.

В плажната ивица на хвостохранилището, траншейно, са депонирани радиоактивни отпадъци получени при техническата ликвидация на ПХП “Металург”.

Хвостохранилище “Елешница”

Хвостохранилището е разположено на 3,0 km югоизточно от с. Елешница. До 1997 г. е обслужвало дейността на хидрометалургичен завод “Звезда” с Елешница. Същото заема площ 231 дка. Депонираният в него хвост възлиза на над 9.0 млн тона, в това число твърд отпадък 7.680 млн.тона. Сумарната активност на отпадъка е ориентировъчно оценена на 1.5×10^{15} Вq. Към настоящият момент приключват дейностите по консервация и рекултивация на хвостохранилището. За пречистване на дренажните води е изградена пречиствателна станция.

Инсталация за сорбционно пречистване на замърсени с уран руднични води на участък “Чора”

Разположена е в близост до град “Бухово” на 18 км североизточно от град София.

Инсталацията пречиства замърсени с уран руднични води формирани от:

- излив на води от устията на щолни №№ 95;120;127;
- изливи на води от сондажи в района на щолна 0127.

Основните параметри на постъпващите за пречистване води са:

- дебит от 800 м^3 до 2100 м^3 за денонощие;
- съдържание на уран във водите до $1,9 \text{ mg / l}$;
- рН 7,3 – 8,4.

Инсталацията се състои от следните съоръжения:

- два броя помпени станции за рудничните води - под баража при щолна №127 и помпена станция под щолна №95;
- напорен резервоар с размери 10 м /39м / 2,5 м;
- два броя сорбционни колони с ефективен работен обем на всяка от тях 25 м^3 ;
- сорбентоуловител;
- буфер за пречистена от уран вода с обем 35 м^3 ;
- центробежна помпа;
- хидроелеватор;
- буфер за бедна смола с обем 15 м^3 ;

- буфер богата смола с обем 16 м^3 .

Инсталация за сорбционно пречистване на замърсени с уран руднични води на участък “Бялата вода”

Разположена е 30 км западно от гр. Долна баня. Инсталацията пречиства замърсените с уран води формирани от следните изливни пункта:

- води от баража в дерето под бившите табани и купово извличане;
- води от устието на щолна №1;
- води от сондажа;
- средният дебит на постъпващите гравитачно за пречистване води е 500 м^3 / денонощие.

Инсталацията обхваща следните съоръжения:

- бараж под табани и купово извличане;
- приемна шахта /резервоар – утайник / при щолна №1;
- сорбционна колона с обем 28 м^3 ;
- сорбентоуловител;
- буфери за бедна смола с обща вместимост 15 м^3 ;
- буфери за богата смола с обща вместимост 18 м^3 ;
- утайник след сорбция;
- буфер за рециркулационни разтвори с обем 30 м^3 ;
- два броя центробежни помпи;
- в близост до инсталацията е организирана експресна лаборатория за определяне съдържанието на уран в разтвори и смоли.

Инсталация за сорбционно пречистване на замърсени с уран руднични води на участък “Искра”.

Разположена е на 10 км северозападно от гр. Нови Искър. Водите, които постъпват за пречистване са води на самоизлив изтичащи от устието на щ № 5, които към настоящият момент са с дебит около 20 м^3 за денонощие, рН – 3,0 и съдържание на уран $1,0 \text{ мг / л}$.

На площадката са стационарни следните съоръжения, които са останали от геотехнологичния добив на уран, и са обслужвали дейностите по пречистване на води до 2000 г.:

- приемен буфер за богати разтвори – 35 м^3 .
- пет центробежни киселинно устойчиви помпи
- две сорбционни колони с ефективен работен обем 25 м^3 .
- сорбентоуловител с мрежа 0,4 мм
- сорбционна колона с вместимост $8,0 \text{ м}^3$.
- сорбентоуловител
- приемен буфер за бедни разтвори 35 м^3 ;
- железобетонен резервоар за неутрализация на водите с вар
- приемен конус за бедна смола;
- центробежна помпа;
- хидроелеватор;
- буфер за бедна смола 15 м^3 ;
- буфер за богатата смола – 15 м^3 .

В бъдеще изброените по горе съоръжения ще бъдат демонтирани.

Към настоящият момент, поради намалелият дебит на постъпващите за пречистване води, инсталацията е реконструирана. Водите от щолната постъпват гравитачно за пречистване. В тази връзка на площадката допълнително са позиционирани:

- сорбционна колона с вместимост $2,0 \text{ м}^3$, която самостоятелно ще обслужва процесите по пречистване на води. Тя е изработена от пропилен – тръбобопровод с диаметър 1000 мм и дебелина на стената 15 мм;
- съд за варуване на водите;
- в схемата на пречистване е включен съществуващият приемен резервоар.

Трите инсталации пречистват рудничните води от уран по технологична схема, при която се използват йонообменни смоли. Сорбентът, който се използва е анионит от вида АМП или Varion AP.

Компановката на инсталациите, позволява преработка на рудничните води при различните климатични условия и осигурява приемливи параметри на процеса, влизащи в рамките на нормативните изисквания, за опазване на природната среда по показателя “съдържание на U”. Работният режим на инсталациите е непрекъснат.

Захранването с ел. енергия за всички обекти се извършва от републиканската ел. разпределителна мрежа, с изключение на обект “Искра”, където се използва дизелов агрегат.

Линия за регенерационна очистка на йонообменните смоли

Неразделна част от технологичната схема на сорбционната очистка на руднични води от уран е Линия за регенерационна очистка на йонообменни смоли (ЛРОЙС). Разположена е на територията на бившия уранопрееработвателен завод “Звезда”, на 3,0 км южно от с. Елешница, обл. Благоевград.

Технологичната схема за регенерация на анионитните сорбенти от типа АМП или Varion AP, включва:

- промивки от механични примеси на постъпващата набогатена с уран смола – която се извършва на барабанно сито (тротел) с отвори на мрежата 0,63mm, при разход на вода $1\div 2\text{ m}^3/\text{ m}^3$ сорбент;
- обезводняване на промитата от механични примеси смола, чрез спирален класификатор;
- постъпване на обезводнената (до 20÷30% влага) богатата смола в дозиращ съд, запълнен с 110-110 g/l разтвор на H_2SO_4 ;
- същинска регенерация на сорбента, която се извършва в противоточна излужваща колона (ПИК) със сярно кисел разтвор 110g/l H_2SO_4 при разход до 10 m^3 сорбент и контактно време по сорбент над 30 часа. Регенерационната колона следва да работи с покрит със сорбент горен дренаж, богатата смола се подава отгоре, регенериращият разтвор – отдолу, регенератът преминава през горния дренаж, а регенерираната (бедна) смола се черпи с аеролифт от долните слоеве на колоната;
- обезводняване на бедната смола, връщане в транспортния разтвор към буфера за регенериращ разтвор;
- промиване на регенерираната (бедна) смола от киселина в колона ПИК с техническа вода $1\div 2\text{ m}^3/\text{ m}^3$ сорбент;
- обезводняване на промитата бедна смола;
- инверсия на регенерирания сорбент от H^+ форма в OH^- , чрез обработка в колона ПИК с $0,5\div 1\text{ m}^3/\text{ m}^3$ сорбент с разтвор на калцинирана сода (NaCO_3) – 60g/l, до постигане на алкална реакция ($\text{pH}\geq 7$ на слива от колоната);
- обезводняване на инверсираната смола;

- промивка на инверсияния сорбент от Na_2SO_4 с техническа вода $2\text{m}^3/\text{m}^3$ сорбент;
- неутрализация на киселите води с варно мляко $\text{Ca}(\text{OH})_2$ в пневматични агитатори до рН в границите $6\div 8,5$;
- складиране на регенерираната и инверсияна смола преди експедиция към инсталациите за сорбционна очистка от уран на руднични води;
- екстракция на урана от регенерата в четирикамерен противоточен екстрактор с органика - $0,15\text{--}0,12$ моларен разтвор на ди-двутилхексилфосфорна киселина и трибутил фосфат в светло дизелово гориво (керосин);
- реекстрахиране на урана от набогатената органика с маточен разтвор на амониев биркарбонат (NH_4HCO_3);
- разделяне в трифазен конус-отстойник;
- обезводяване с вакуум-филтър на получения кристален амониев уранилтрикарбонат (АУТК) $\text{NH}_4\text{UO}_2(\text{CO}_3)_3$;
- амбалиране и складиране на АУТК.

Освен тези основни технологични операции има спомагателни такива като:

- корекция на съдържанието на H_2SO_4 и ОРП (чрез калиев перманганат) в изходния разтвор за регенерация;
- приготвяне на варно мляко с плътност $1,12\text{ kg/l}$ от хидратна вар и техническа вода (1:5);
- допълване с Д-2-ЕХФК, ТБФ и разтворител в буфера за бедна органика разходваните обеми;
- укрепване с NH_4HCO_3 (сух) маточния разтвор в буфера за екстрахиращия агент.

При пълно натоварване на мощностите, параметрите на работния процес на Линията за регенерационна очистка на йонообменни смоли са :

- време за регенерация – 30 h ;
- максимална производителност по смола – $0,5\text{ m}^3 / \text{h}$;
- разход на регенериращ разтвор – $10\text{ m}^3 / \text{m}^3$ смола;
- окислително- редукиционен потенциал – $500\text{--}500\text{mV}$;
- разход на промивна вода – $1\text{--}1,5\text{ m}^3 / \text{m}^3$ смола.

Към момента ЛРОЙС работи с 25% от капацитета си.